

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
3435-24

meddelad i Stockholm den 4 september 2025

SÖKANDE

Girjas sameby, 897900-1347

Ombud: Förbundsjurist Jenny Wik Karlsson
Svenska Samernas Riksförbund
Formvägen 16
906 21 Umeå

KLANDRAT AVGÖRANDE

Regeringens (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet) beslut den 7 mars 2024, LI2023/02699, avseende överklagande av Trafikverkets beslut om fastställelse av vägplan för ombyggnad av väg E10, delen Avvakko–Lappeasuando, samt indragning av väg, Gällivare kommun, Norrbottens län

SAKEN

Rättsprövning

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver inte regeringens beslut som därmed står fast.

BAKGRUND

1. När en befintlig väg ska byggas om ska en vägplan upprättas och fastställas. Vägen ska utformas så att ändamålet med den uppnås med minsta intrång och olägenhet utan oskälig kostnad.
2. Väghållningsmyndigheten, Trafikverket Region Nord, ansökte om fastställelse av vägplan för ombyggnad av väg E10, delen Avvakko–Lappeasuando, samt indragning av väg i Gällivare kommun. Syftet med ombyggnaden var att öka framkomligheten och förbättra trafiksäkerheten.

3. Trafikverket fastställde vägplanen. Trafikverket bedömde att genomförande av vägplanen är motiverat, att planen har tillräcklig aktualitet och att den handlagts i enlighet med reglerna i väglagen (1971:948) och vägförordningen (2012:707). Trafikverket ansåg att projektet är förenligt med miljöbalkens allmänna hänsynsregler, hushållningsbestämmelser och bestämmelser om miljö kvalitetsnormer. Den föreslagna ombyggnaden bedömdes medföra att framkomligheten och trafiksäkerheten ökar, utan oskäligen påverkan på andra intressen.
4. Vad avser rennäringsen fann Trafikverket att det inte kan anses föreligga någon oinskränkbar rätt till fri strövning för renar inom renbetesområdena. Fri strövning kan vara viktigt för en traditionell renskötsel, men har inte företräde före andra intressen. Trafikverket konstaterade att den utformning och de passager för renarna som fastställs i vägplanen innebär viss påverkan på hur rennäringsen bedrivs. Någon avsevärd skillnad mot dagens situation är det dock inte fråga om. Trafikverket ansåg att det med den idag tillgängliga kunskapen sammantaget inte kan anses föreligga någon risk för påtaglig skada för rennäringsen. Trafikverket har även åtagit sig att följa upp och utvärdera hur vägplanen påverkar rennäringsen. Trafikverket gjorde sammantaget bedömningen att vägplanen inte medför påtaglig skada för rennäringsen.
5. Sammanfattningsvis ansåg Trafikverket att vägplanens utformning, omfattning och åtgärder innebär en lämplig avvägning mellan allmänna och enskilda intressen.
6. Trafikverkets beslut överklagades till regeringen av Girjas sameby. Regeringen avlog överklagandet med den huvudsakliga motiveringen att det inte framkommit något som föranledde regeringen att göra en annan bedömning än den som Trafikverket hade gjort i det överklagade beslutet.

YRKANDEN M.M.

7. Girjas sameby yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska upphäva regeringens beslut och anför följande.
8. Regeringens bedömning, att fastställandet av vägplanen inte innebär en avsevärd olägenhet eller en otillåten inskränkning av samebyns rättigheter, är direkt felaktig. Påverkan på samebyn har inte prövats i tillräcklig omfattning. Det framgår vidare inte av beslutet på vilka självständiga grunder regeringen avslagit överklagandet eller vilken avvägning regeringen gjort och det saknas en tydlig motivering. Det har inte skett någon bedömning av om vägplanen påtagligt kan försvåra rennäringsens bedrivande och det har inte framtagits någon rennäringsanalys under hela processen. Det måste anses klarlagt att

oaktat de åtgärder som presenterats av Trafikverket kommer möjligheten att bedriva renskötsel påverkas påtagligt och den fria strövningen kommer att upphöra. Vid en helhetsbedömning står det klart att regeringens beslut strider mot såväl inhemska rättsregler som Sveriges folkrättsliga åtaganden. Regeringens beslut saknar en redogörelse kring hur regeringen anser att den beaktat och skyddat samernas rättigheter som urfolk.

SKÅLEN FÖR AVGÖRANDET

Rättslig reglering m.m.

Rättsprövningslagen

9. Av 1 och 3 §§ lagen (2006:304) om rättsprövning av vissa regeringsbeslut framgår att en enskild får ansöka hos Högsta förvaltningsdomstolen om rättsprövning av sådana beslut av regeringen som innefattar en prövning av den enskildes civila rättigheter eller skyldigheter i den mening som avses i artikel 6.1 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.
10. Enligt 7 § ska Högsta förvaltningsdomstolen upphäva regeringens beslut om det strider mot någon rättsregel på det sätt som sökanden har angett eller som klart framgår av omständigheterna. Detta gäller dock inte om det är uppenbart att felet saknar betydelse för avgörandet. Om regeringens beslut inte upphävs, står det fast.
11. Rättsprövningen innefattar, förutom ren lagtolkning, även sådana frågor som faktabedömning och bevisvärdering samt frågan om beslutet strider mot kraven på saklighet, opartiskhet och allas likhet inför lagen. Prövningen omfattar också fel i förfarandet som kan ha påverkat utgången i ärendet. Om de tillämpade rättsreglerna är så utformade att det föreligger en viss handlingsfrihet vid beslutsfattandet, omfattar rättsprövningen frågan om beslutet rymms inom handlingsfriheten (jfr prop. 1987/88:69 s. 23 ff. och 234).

Väglagen

12. Av 4 § och 10 § första stycket väglagen framgår att när en väg ska byggas om ska tillbörlig hänsyn tas till enskilda och allmänna intressen, såsom trafiksäkerhet, miljöskydd, naturvård och kulturmiljö.
13. Av 10 § tredje stycket framgår att en väg får byggas om när det är motiverat från allmän synpunkt och vägen ska då enligt 13 § första stycket utformas så att ändamålet med den uppnås med minsta intrång och olägenhet utan oskälig

kostnad. Hänsyn ska tas till stads- och landskapsbilden och till natur- och kulturvärden.

14. Den som avser att bygga om en väg ska enligt 14 a § första stycket upprätta en vägplan. Tillsammans med planen ska enligt 16 a § tredje stycket finnas bl.a. en redovisning av motiven till valet av utformning av vägen, en sammanställning av de synpunkter som har kommit fram under samråd och uppgift om hur synpunkterna beaktats samt en miljökonsekvensbeskrivning. En miljökonsekvensbeskrivning ska enligt 16 b § uppfylla kraven i 6 kap. 35 och 37 §§ miljöbalken och godkännas av berörda länsstyrelser innan den kungörs.

Miljöbalken

15. Enligt 3 a § väglagen ska 2–4 kap. miljöbalken tillämpas vid prövning av ärenden enligt lagen.
16. Av 3 kap. 5 § miljöbalken framgår att mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringens bedrivande.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

17. Girjas sameby anför att regeringens beslut inte är tillräckligt motiverat. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar att förvaltningslagen (2017:900) inte är direkt tillämplig i regeringsärenden men att de principer som kommit till uttryck i lagen i stor utsträckning följs vid handläggningen av regeringens förvaltningsärenden (se prop. 2016/17:180 s. 27 och bl.a. HFD 2011 ref. 10). Av betydelse är också bestämmelsen i 1 kap. 9 § regeringsformen om att de som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saklighet och opartiskhet.
18. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar att regeringens beslutsmotivering är relativt kortfattad. Regeringens beslut kan dock inte anses ha sådana brister i detta hänseende att det finns skäl att upphäva det.
19. Ett beslut om fastställelse av en vägplan innefattar en avvägning mellan ett flertal olika intressen. Avvägningen ska göras mellan de intressen som det allmänna ska ta till vara och där emot stående enskilda intressen, liksom även mellan motstående enskilda intressen. Regeringens handlingsutrymme vid prövningen av ett överklagande av en vägplan måste bedömas mot denna bakgrund.
20. De tillämpliga bestämmelserna i väglagen och miljöbalken är allmänt hållna och ger därmed ett förhållandevis stort utrymme för bedömningar. I målet har det inte kommit fram att regeringen vid beslutsfattandet skulle ha felbedömt

fakta eller överskridit gränserna för det handlingsutrymme som bestämmelserna ger.

21. Det har inte heller kommit fram att det vid handläggningen har förekommit något fel som påverkat utgången i ärendet. Det framgår inte heller klart av omständigheterna i målet att regeringens beslut på något annat sätt strider mot någon rättsregel.
22. Regeringens beslut ska därmed inte upphävas.

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Margit Knutsson, Inga-Lill Askersjö, Martin Nilsson och Mikael Westberg.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Johanna Grundberg.